

KAKO PAMETNO INVESTIRATI

**IZVORI
FINANSIRANJA
I PODSTICAJI ZA
PRIVREDU 2023**

Uvodna reč

Šestu godišnju konferenciju *Kako pametno investirati* u tekućoj, 2023. godini, organizujemo u uslovima koje karakterišu ozbiljne ekonomske i političke turbulencije. Cene energenata i berzanske robe svakodnevno rastu, što pojačava inflatorne pritiske u celoj Evropi i projektovani ekonomski rast. Kompanije se suočavaju sa promenama u tražnji, prekidima u lancima snabdevanja i fokusirane su na prilagođavanje sa ciljem održavanja uposlenosti kapaciteta i zaposlenosti. Održivost poslovanja, imperativ je i za proizvodne i uslužne delatnosti.

Konferencija je organizovana sa ciljem da podrži i motiviše kompanije u zemlji da se, osim izvora finansiranja, programa podrške i podsticaja koji su im na raspolaganju, informišu i o primerima pametnih investicija, kao i na koji način da se zaštite od tržišnih rizika u turbulentnim okolnostima. U ovoj publikaciji informisaćete se o temama koje naši sagovornici, ističu kao aktuelne za održivost poslovanja.

Pozivamo vas da nas pratite kroz društvene mreže i sajt www.poslovniskok.rs, gde možete preuzeti i druga elektronska izdanja, postavljati pitanja i davati sugestije u vezi sa svim temama koje su važne za unapređenje poslovanja.

Za Vaše pametne investicije, za bolje sutra, srdačno,

Svetlana Okanović
menadžer projekta,
vlasnik konsalting agencije Fotina

BROJ 6

Dizajn i priprema za štampu
Geckon Art, Beograd

RAS

Razvojna agencija Srbije

| PRIVLAČENJE

DIREKTNIH
INVESTICIJA

| OSNAŽIVANJE

DOMAĆIH
KOMPANIJA

| POVEZIVANJE

MULTINACIONALNIH KOMPANIJA
I LOKALNIH DOBAVLJAČA

PRIVLAČENJE

DIREKTNIH INVESTICIJA

Stabilno ekonomsko okruženje, razvijena infrastruktura, dobra strateška pozicija, logističke prednosti, podrška Vlade i lokalne zajednice ali i obrazovana, motivisana radna snaga načešće su navedeni razlozi zbog kojih se strani investitori opredeljuju za Srbiju.

Srbija od 2011. godine beleži stalni rast broja stranih direktnih investicija. Period intenzivnih ulaganja moguće je podeliti u dve faze. U prvoj fazi, koja je trajala do 2017. godine, preovladavali su radno intenzivni projekti kod kojih je fokus bio na jednostavnim proizvodima, velikom broju angažovane radne snage po investicionom projektu, kao i manuelnim proizvodnim procesima. Sa dolaskom kapitalno intenzivnih projekata, Srbija se od 2018. godine pozicionira kao investiciona destinacija projekata koje karakterišu proizvodi visokog nivoa kompleksnosti, serijska proizvodnja na sofisticiranim linijama, minimalni manuelni angažman zaposlenih i veliki udeo inženjera u ukupnom broju zaposlenih.

Period koji i dalje traje, obeležio je i dolazak vodećih multinacionalnih kompanija, a vrednosti projekata preko 100 miliona evra. Kompanije kao što su Linglong (sa projektom od preko 900 miliona evra), Toyo (382 miliona), Brose (190 miliona), ZF (200 miliona), Continental (140 miliona), MTU (101 milion) i Minth (100 miliona) izmenili su i ubrzali industrijski i tehnološki razvoj Srbije.

Privlačenje, promocija i podrška direktnim ulaganjima jedna je od najvažnijih aktivnosti Razvojne agencije Srbije. **Finansijski podsticaji za ulaganja dostupni su i domaćim i stranim kompanijama pod jednakim uslovima.** **Uredbom o utvrđivanju kriterijuma za dodelu podsticaja radi privlačenja direktnih ulaganja**, definisani su uslovi za dodelu podsticaja u proizvodnom sektoru i sektoru usluga servisnih centara, dok su posebnim uredbama definisani uslovi za dodelu podsticaja u sektoru proizvodnje prehrambenih proizvoda i sektoru usluga hotelskog smeštaja.

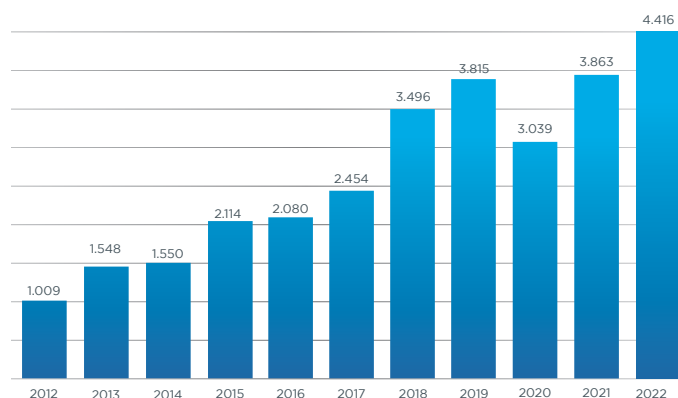
Uredbom su definisana tri nivoa za dodelu podsticaja:

- podsticaji za zapošljavanje;
- podsticaji za opravdane troškove ulaganja;
- podsticaji za radno-intenzivne projekte.

Minimalni uslovi za ostvarivanje prava na podsticaje razlikuju se u proizvodnom sektoru prema stepenu razvijenosti lokalne samouprave, dok se za sektor usluga servisnih centara, oblast proizvodnje prehrambenih proizvoda, kao i sektor usluga hotelskog smeštaja minimalni uslovi za apliciranje ne razlikuju u zavisnosti od stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave.

Vlada Republike Srbije, prepoznala je potrebu da se u određenim privrednim granama unapredi proizvodnja, uloži u automatizaciju proizvodnih procesa, te donela **dve nove uredbe kao podršku direktnim investicijama sa fokusom na automatizaciju** postojećih proizvodnih procesa u oblasti prehrambene industrije, kao i **automatizaciju/inovaciju** u industrijskim oblastima sa visokom dodatom vrednošću.

Priliv SDI 2012-2022 Izvor: NBS, 2023

Direktne investicije su u godini inflacije, energetske krize, otežanog snabdevanja prevazišle prošlogodišnji nivo i prema podacima Narodne banke Srbije dostigle iznos od oko 4,4 milijarde evra

OSNAŽIVANJE

DOMAĆIH KOMPANIJA

Podsticaj malih i srednjih preduzeća je imperativ napretka srpske ekonomije. RAS je godinama unazad pouzdan partner privrede i aktivni učesnik u procesu unapređenja poslovnog ambijenta u zemlji.

Program podrške privrednim društvima za promociju izvoza usmeren je ka unapređenju izvoznih potencijala. Bespovratna sredstva odobravaju se za konsultantsku podršku u oblastima razvojne strategije pozicioniranja na ciljano tržište, aktivnosti izvoznog marketinga, unapređenja izvoznih sposobnosti, kao i za aktivnosti ulaska na ciljano tržište i unapređenje pozicije na istom, samostalno izlaganje na međunarodnim sajmovima i poslovnim susretima, kao i unapređenje proizvodnih sposobnosti.

Program podrške privrednim društvima za nabavku opreme jedan je od programa koji već godinama unazad sprovodi Ministarstvo privrede u saradnji sa Razvojnou agencijom Srbije i odabranim poslovnim bankama i lizing kompanijama. Bespovratna sredstva odobravaju se za nabavku proizvodne opreme/građevinske mehanizacije/mašina i opreme za unapređenje energetske efikasnosti i ekoloških aspekata proizvodnje. Program od 2015. godine do danas beleži stalni rast broja prijava, a iz godine u godinu se povećava i budžet namenjen ovom programu. Od 2022. godine, za realizaciju Programa, dodatna sredstva obezbeđena su iz pretpriступnih fondova EU – IPA 19.

RAS, u saradnji sa Ministarstvom privrede, kreirala je i **Program podrške razvoju konkurentnosti**. Opšti cilj Programa je unapređenje konkurentnosti, bezbednosti i kvaliteta proizvoda i usluga na tržištu, olakšavanje pristupa tržištima i povećanje konkurentnosti, a kroz povećanja nivoa korišćenja standarda u proizvodnji i organizaciji poslovanja, sertifikaciji proizvoda, sistema menadžmenta i povećanju korišćenja drugih usluga u oblasti infrastrukture kvaliteta.

U dugogodišnjoj praksi, nastupi na međunarodnim sajmovima pokazali su se kao efikasan način direktne komuniciranja domaćih kompanija sa kupcima i potencijalnim poslovnim partnerima. Predstavljajući se na sajmovima, u okviru nacionalnog štanda, kompanije uspostavljaju nove poslovne kontakte, ali i prate trendove i edukuju se o novitetima u industriji. Budući da su svetski sajmovi mesta okupljanja najznačajnijih predstavnika određene industrije i odlična prilika za promociju Srbije u svetu, RAS je u saradnji sa Privrednom komorom Srbije (PKS) pokrenula i **Program internacionalizacije**.

POVEZIVANJE

MNK I LOKALNIH DOBAVLJAČA

Razvojna agencija Srbije raspisala je 2019. godine prvi put Javni poziv za **Program podrške privrednim društvima za ulazak u lance dobavljača multinacionalnih kompanija**. Program je nastao iz ideje povezivanja velikih multinacionalnih kompanija, investitora sa lokalnim dobavljačima.

Program je namenjen proizvođačima u sektoru automobilske industrije, proizvodnje uređaja i komponenata za automobilsku industriju (plastika, guma, mašine i oprema) kao i proizvodnje etiketa, odnosno, bar kodova za potrebe automobilske industrije, sektoru obrade metala, potom proizvođačima mašina i opreme za druge namene, sektoru gume i plastike, proizvođačima kućnih aparata i delova kućnih aparata, kao i sektoru električnih i elektronskih sistema i elemenata električnih i elektronskih sistema.

Programom se sufinansiraju sledeće grupe aktivnosti:

- ulaganje u materijalnu imovinu;
- ulaganje u nematerijalnu imovinu;
- konsultantska podrška;
- podrška za uspostavljanje saradnje sa MNK.

Program je baziran na iskustvima implementacije sličnih aktivnosti u zemljama Zapadne i Centralne Evrope i kontinuirano se unapređuje uz podršku Svetske banke (Međunarodne finansijske korporacije – IFC).

RAS

www.ras.gov.rs ▪ office@ras.gov.rs

15 godina podrške malim i srednjim preduzećima da razviju poslovanje i inovacije

Pod sloganom: „Vaše potrebe se menjaju. Takođe i mi“ obeležava se 15 godina od početka najuspešnijeg evropskog projekta i formiranja najveće mreže koja pruža podršku malim i srednjim preduzećima da se internacionalizuju i pozicioniraju na svetskom tržištu. [Evropska mreža preduzetništva](#) je kreirana sa ciljem da se ponudi standardizovani set instrumenata podrške preduzećima u Evropi, a danas je ova mreža aktivna u 40 zemalja, okuplja 2500 stručnja-

ka iz preko 450 partnerskih organizacija i institucija poput komora, agencija, instituta koje pomažu kompanijama da poboljšaju i inoviraju svoje poslovanje kroz partnerstvo, informisanje i stručnu pomoć. Jedinstvena kombinacija lokalnog znanja i globalnog dometa EEN mreže omogućila je hiljadama kompanija da pristupe međunarodnim tržištima, prošire i ubrzaju svoj poslovni razvoj. Kao rezultat toga, više od pola miliona kompanija je učestvovalo

na b2b sastancima koji su im pomogli da unaprede svoj međunarodni potencijal i povežu se sa partnerima u inostranstvu.

Svakog dana, više od 500 kompanija dobija savete i praktičnu pomoć od eksperata iz EEN mreže koji pokrivaju različite industrije: od poljoprivrede do veštačke inteligencije, tekstila do vazduhoplovstva, pomorstva do kreativnih industrija.

Poslednjih godina, EEN mreža je proširila svoje usluge kako bi pomogla kompanijama da pređu na veću ekološku i **društvenu održivost**, poboljšaju svoju **otpornost** na šokove i izvrše **digitalnu transformaci-**

mreže zadužen je konzorcijum EEN Srbija, čiji je koordinator od 2016. godine Privredna komora Srbije, dok su ostali partneri: Poslovni inkubator Novi Sad, Inovacioni centar Mašinskog fakulteta u Beogradu, Institut Mihajlo Pupin, Univerzitet u Nišu i Razvojna agencija Srbije. U prethodnih 15 godina više od 18.500 domaćih malih i srednjih preduzeća je koristilo usluge Evropske mreže preduzetništva. Naša analiza pokazuje da domaća preduzeća najviše učestvuju na treninzima i koriste savetodavne usluge koje pružaju eksperti mreže, čak 75% od ukupnog broja, i to na teme kao što su: inovacije, pristup stra-

ju. Kompanije širom Evrope i šire se okreću Evropskoj mreži preduzetništva kao pouzdanom partneru sa dokazanim iskustvom u pomaganju kompanijama da ostvare svoje međunarodne ambicije.

EVROPSKA MREŽA PREDUZETNIŠTVA SRBIJE U BROJKAMA

Srbija je od samog početka uključena u rad Evropske mreže preduzetništva. Za sprovođenje usluga EEN

nom tržištu, mogućnosti finansiranja, propisi i standardi EU itd. Preko 6.500 srpskih kompanija je učestvovalo na bilateralnim sastancima i kompanijskim misijama, a EEN Srbija konzorcijum je organizovao preko 9.500 međunarodnih poslovnih sastanaka. Sa izbijanjem pandemije, EEN Srbija konzorcijum, kao i celokupna EEN mreža su prilagodili svoje aktivnosti u cilju što veće podrške malim i srednjim preduzećima. Veoma brzo i uspešno se prešlo na organiza-

ciju onlajn događaja, kao jedinog bezbednog načina poslovnog povezivanja za vreme pandemije izazvane koronavirusom. U projektnom periodu 2020-2021. godine srpski konzorcijum je bio organizator/koorganizator 159 događaja na kojima je više od 1600 kompanija održalo preko 2800 b2b sastanaka u cilju pronalaženja poslovnih partnera i internacionalizacije svog poslovanja. Kako bi se domaćim preduzećima olakšala registracija na onlajn platforme, urađen je [vodič](#) kao i [brošura sa najčešćim pitanjima](#) koja se odnosi na tehničke aspekte održavanja onlajn sastanaka. Snimljen je i specijalan [tutorijal](#) koji sadrži sve korake za što jednostavniju prijavu.

FINNO PLATFORMA

Zahvaljujući odličnoj saradnji koju sedam EEN konzorcijuma iz regiona imaju, prošle godine je lansirana informativna platforma [FINNO](#) koja predstavlja važan alat za privrednike iz regiona koji im omogućava da na jednom mestu pronađu sve informacije o dostupnim izvorima finansiranja i merama podrške razvoju inovacija, s jedne strane, ali i da učestvuju na različitim događajima u organizaciji EU institucija i partnera iz regiona. Platforma je namenjena malim i srednjim preduzećima iz Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Severne Makedonije, Hrvatske i Slovenije, kako bi uspešnije razvijale inovativnost, sopstveno poslovanje i postale konkurentnije na tržištu EU. Putem platforme je moguće da zakažete sastanke sa ekspertima iz oblasti za koje vam je potrebna podrška i na taj način dođete do informacija o dostupnim izvorima finansiranja, regionalnim fondovima i aktuelnim programima finansijske podrške.

NOVI PROJEKTNI CIKLUS 2022-2025

Novi projektni ciklus EEN mreže u trajanju od tri i po godine je počeo u januaru ove godine. EEN Srbija konzorcijum je uspešno aplicirao, Evropska komisija je odobrila predlog novog projekta a da bi se ovaj grant i formalizovao, potrebno je da Srbija potpiše Sporazum o učešću u Single Market programu iz koga se finansira i Evropska mreža preduzetniš-

tva. U toku su pregovori predstavnika Ministarstva privrede i Evropske komisije, a očekuje se da Srbija uskoro potpiše Sporazum i uđe u Single Market program, čime će se omogućiti nastavak podrške malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima, podizanjem njihove konkurentnosti i lakšem pristupu finansijama i uslugama koje se odnose na internacionalizaciju njihovog poslovanja.

U novom projektnom ciklusu, eksperti EEN mreže pored standardnih usluga koje nude malim i srednjim preduzećima, kao što su: savetodavne usluge, međunarodna partnerstva, inovaciona podrška i internacionalizacija, biće fokusirani na pružanje i unapređenje podrške koja se odnosi na: prelazak na održivi način poslovanja, izbor optimalnih digitalnih rešenja koje kompanije mogu da primene prilikom digitalizacije i osnaživanje kompanija da budu otpornije na trenutne i buduće ekonomske izazove. Iako je od 2008. godine, više od 2,9 miliona malih i srednjih preduzeća koristilo usluge EEN mreža, u novom projektnom ciklusu prioritet su ambiciozna MSP koja iskazuju potencijale za rast i pomoć da se oporave od krize, izvrše zelenu i digitalnu tranziciju i povrate otpornost. U tom smislu, za selektovana preduzeća će se uraditi procena njihovih potreba, na osnovu čega će se zajedno napraviti akcioni plan i pratiti dalji razvoj i unapređenje njihove konkurentnosti i poslovanja.

15 YEARS

15 godina pomaže da mala preduzeća razvijaju poslovanje i inovacije

Vaše potrebe se menjaju. Takođe i mi!

Vodimo kompanije ka održivijim poslovnim modelima

Gradimo poslovnu agilnost i otpornost na izazove, kao što su poremećaji u lancu snabdevanja

Prilagođavamo digitalna rešenja potrebama preduzeća

Omogućavamo preduzećima da iskoriste mogućnosti jedinstvenog tržišta EU

Osiguravamo da preduzeća budu spremna i sposobna da pristup pravim izvorima finansiranja

Dovodimo inovativne ideje do komercijalnog uspeha

Upoznajemo kompanije sa pravim poslovnim partnerima

Pomažemo kompanijama da pristupe međunarodna tržišta van Evrope

Mala i srednja preduzeća dobijaju besplatnu podršku od više od 450 mrežnih partnera u preko 40 zemalja širom sveta.

Zahvaljujući našoj stručnosti, **SVAKI DAN**

835

malih preduzeća dobilo je pomoć na međunarodnom nivou

525

kompanije dobilo je specijalizovano vođene sesije i obuke

112

preduzeća imalo je koristi od naših stručnjaka

5

kompanija potpisalo je partnerske sporazume

Rezultat je 92% zadovoljstva klijenata

Discover how #EENCanHelp!

een.ec.europa.e

Follow us on

#EENis15

Aktivnosti usmerene na privredni razvoj Vojvodine

Voće i povrće bilo u Berlinu, spema se za Madrid, vina bila u Njujorku, domaći prehrambeni proizvodi spremaju se za susret sa japanskom poslovnom zajednicom u Srbiji, zaukava se polako prvi dan dobavljača za sektor agrobiznisa...Sve ovo rezultat je aktivnosti Razvojne agencije Vojvodine, čiji je posao da pomogne privredu u Vojvodini: pruža podršku domaćim i stranim investitorima, radi na razvoju lanaca dobavljača i povećanju izvoza, promoviše pokrajinu, analizira privredu i daje predloge za njen razvoj.

Uz podršku RAV-a, sprovode se i programi finansijskih podsticaja privrednih društava i zadruga, koje raspisuje Pokrajinski sekretarijat za regionalni razvoj, međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu. Jednom do dva puta godišnje, oni mogu konkurisati za bespovratna sredstva za sufinansiranje nabavke nove opreme. Trenutno je aktuelan **Javni konkurs za dodelu bespovratnih sredstava za kupovinu nove opreme**, koji je objavio Pokrajinski sekretarijat za regionalni razvoj, međuregional-

JAVNI KONKURS ZA DODELU BESPOVRATNIH SREDSTAVA ZA PODRŠKU PRIVREDNIM DRUŠTVIMA ZA KUPOVINU NOVE OPREME U 2023. GODINI

Pokrajinskog sekretarijata za regionalni razvoj, međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu

ŠTA JE OPREMA?

- mašine (sredstva za proizvodnju i obradu)
- proizvodne linije od više funkcionalno nedeljivih mašina
- specijalizovani alati i delovi specijalizovanih mašina
- oprema za kontrolu kvaliteta i merna oprema

ŠTA SU KOMPONENTA 1 I 2?

- Komponenta 1 - privredna društva iz prerađivačkog sektora koja ispunjavaju tražene uslove
- Komponenta 2 - privredna društva koja su postojeći ili potencijalni dobavljači multinacionalnih kompanija

KO MOŽE DA KONKURIŠE?

- Prerađivačka privredna društva sa sedištem u APV
- Bez poslovnih prihoda većih od 4 milijarde dinara u 2021.
- Bez poslovnih gubitaka u 2021.
- Koja imaju 10 - 250 zaposlenih

VISINA BESPOVRATNIH SREDSTAVA

- 3 - 10 mil. din za Komponentu 1
- 5 - 12 mil. din za Komponentu 2

Potrebna dokumenta na sajtu www.region.vojvodina.gov.rs

Dodatne informacije:

Komponenta 1:

Stefan Davidović, 021/487-4258, stefan.davidovic@vojvodina.gov.rs
Marijana Rakić, 021/487-4208, marijana.rakic@vojvodina.gov.rs

Komponenta 2:

Biljana Vrzic, 021/472-32-40, biljana.vrzic@rav.org.rs
Tanja Vitević, 021/472-32-40, tanja.vitevic@rav.org.rs

Rok za prijavu 13. 04. 2023.

nu saradnju i lokalnu samoupravu, a za čiju se realizaciju delom brinemo i mi u RAV-u. Ove godine je uvedena posebna mera za kompanije koje žele da budu dobavljači multinacionalnih kompanija (Komponenta2), jer nam je cilj da one ovde razvijaju svoje mreže dobavljača, čime će rasti i konkurentnost dobavljača, manjih domaćih preduzeća. Konkurs je otvoren do 13. aprila. Kompanije uvek mogu u RAV-u da dobiju informacije o svim aktuelnim domaćim i stranim konkursima na kojima se daje finansijska ili nefinansijska podrška.

Još jedan način da pomognemo domaćim firmama su stručni sajmovi, kroz koje im omogućavamo da u inostranstvu predstavljaju svoje proizvode i možda postanu dobavljači na nekim novim tržištima. Ove godine su već dva takva sajma iza nas - u februaru smo vodili proizvođače voća i povrća na sajam „Fruit Logistica“ u Berlin, gde je održano više od 100 sastanaka sa potencijalnim kupcima iz inostranstva, a nedavno je završen i sajam vina u Njujorku, na kojima se uspešno predstavilo šest vinarija sa Fruške Gore, koje kvalitetom i količinom mogu da konkurišu na zahtevnom tržištu Severne Amerike. U ovom trenutku, pripremamo još tri sajma: sajam nekretnina i investicija „EXPO REAL“ u Minhenu, i dva sajma voća i povrća: „Fruit Attraction“ u Madridu, na kojem će vojvođanski proizvođači ove godine nastupiti prvi put, kao i sledeći sajam „Fruit Logistica“, koji će se održati u februaru 2024.

U vezi sa podrškom prehrambenom sektoru, trenutno radimo još jedan zanimljiv projekat. Volonterka iz Japana, koju nam je obezbedila Japanska agencija za međunarodnu saradnju – JICA, obučava domaće firme o japanskom tržištu i procedurama izvoza u Japan. Trenutno je u toku evaluacija kompanija, a u junu će se nekoliko kompanija predstaviti japanskoj poslovnoj zajednici u Srbiji. U ovom trenutku, pripremamo i dan dobavljača za sektor agrobiznisa, koji će se održati u okviru poljoprivrednog sajma u Novom Sadu, 24. maja. Na B2B sastancima opet ćemo spajati domaće proizvođače, mahom iz pre-

hrambenog sektora, sa velikim kompanijama i marketima koji traže dobavljače.

Što se tiče rada sa investitorima u Vojvodini, trenutno kolege iz Sektora za strane investicije rade na desetak projekata, uglavnom sa kompanijama iz sektora prateće automobilske industrije i obnovljivih izvora energije (solarni parkovi, biogazna postrojenja, itd.), ali ima i tekstilne industrije, reciklaže, livnice aluminijuma, kablovski setovi, proizvodnja ekoloških ploča, hrana za kućne ljubimce...itd.

Sve i svemu, u Razvojnoj agenciji Vojvodine je prolećno: puno aktivnosti, puno novih dešavanja, novih ideja, akcija. Kao i uvek, o svemu ćemo obavestavati javnost na vreme, ali kompanije u Vojvodini, i domaće i strane, znaju da RAV-u uvek mogu da se jave - naš sajt je www.rav.org.rs.

KO I KADA TREBA DA KONTAKTIRA RAV?

- # Strane kompanije zainteresovane za investiranje u Vojvodini i one koje već ovde posluju, ali žele da reinvestiraju, pronadu novu lokaciju, dobavljače, ili su naišli na neke prepreke i potrebne su im savetodavne usluge.
 - # Domaće kompanije koje žele da uđu u dobavljačke lance, pokrenu ili pojačaju izvoz, povećaju konkurentnost, traže informacije o raspoloživim finansijskim sredstvima za proširenje poslovanja.
 - # Kompanije koje su izvezno orijentisane i/ili imaju prihvatljive razvojne projekte mogu da nam se jave u vezi sa mogućnostima daljeg finansiranja njihovog razvoja i dobiće informacije o raspoloživim javnim pozivima i konkursima, domaćim i stranim. Mogu da nam pošalju upit i mi ćemo im pronaći adekvatne domaće i međunarodne programe. Oni koji žele na mejl redovno da dobijaju informacije o novim subvencijama, povoljnim kreditima i međunarodnim programima, mogu da se prijave i na newsletter.
-
-

Kako na bolji način upravljati viškom likvidnosti

Srdan Maletić, direktor Društva za upravljanje otvorenim investicionim fondom sa javnom ponudom Intesa Invest ad Beograd

Gospodine Maletiću, pojasnite nam pojam otvorenog investicionog fonda.

Otvoreni investicioni fondovi predstavljaju institucije kolektivnog investiranja u koje klijenti/investitori/članovi ulažu svoja slobodna sredstva koja se potom plasiraju u različite vrste finansijskih instrumenata u skladu sa investicionom politikom konkretnog fonda. Na svim razvijenijim tržištima, investicioni fondovi su mnogo popularniji način plasiranja viška likvidnosti od standardnog tipa štednje (oročenih depozita), kako za pravna, tako i za fizička lica. U skladu sa domaćom regulativom, koja je u velikoj meri usklađena sa regulativom Evropske unije, razvijene su različite vrste investicionih fondova, od onih koji imaju najviši stepen sigurnosti i služe sa očuvanje vrednosti imovine, do onih rizičnijih koji pretežno ulažu u akcije i služe za povećanje vrednosti imovine u dužem roku. Imajući u vidu visoku averziju domaćih

klijenata prema riziku, na našem tržištu dominiraju novčani fondovi, odnosno fondovi očuvanja vrednosti imovine u koje je investirano 87% imovine svih domaćih otvorenih investicionih fondova.

Prilikom odabira fonda u koji će uložiti svoja sredstva, na šta klijent treba posebno da obrati pažnju i kako da izabere fond?

Preporuka je da svaki klijent pre nego što donese investicionu odluku, nezavisno od toga da li je vezana za investicione fondove ili neki drugi oblik ulaganja, napravi detaljnu analizu svojih investicionih preferencija, tako što će odgovoriti na sledeća 3 pitanja:

- Koji je moj investicioni cilj ili očekivani prinos?
- Koliki je moj investicioni horizont, odnosno na koji period mi sredstva koja uložim neće biti potrebna za korišćenje?
- Koji je moj profil rizičnosti, odnosno kolika je moja sposobnost podnošenja ili preuzimanja rizika?

Prilikom odabira, potrebno je i da klijent razmotri sve investicione ciljeve, rizike, troškove i naknade konkretnog investicionog fonda u koji planira da uloži svoja finansijska sredstva, kako bi doneo odluku koja će biti u skladu s njegovim potrebama i očekivanjima.

Šta je to što Intesa Invest može da ponudi potencijalnim investitorima u Srbiji?

Intesa Invest, kao deo velike međunarodne finansijske grupe Intesa Sanpaolo SpA, svojim klijentima nudi vrhunsku svetsku i evropsku praksu u upravljanju imovinom. Ipak, ono na čemu uvek insistiramo je fer, etičan i transparentan odnos koji negujemo sa našim klijentima. Ponosni smo na činjenicu da smo za manje od pet godina operativnog rada opravdali poverenje od oko 8.000 klijenata, kao i da smo na kraju februara 2023. godine upravljali sa imovinom

Tržišno učešće Intesa Invest ad Beograd

od gotovo 194 miliona evra. Intesa Invest trenutno upravlja imovinom četiri otvorena investiciona fonda:

- Intesa Invest Cash Dinar UCITS fond (klasifikovan kao fond očuvanja vrednosti imovine, denominovan u dinarima),
- Intesa Invest Cash Euro UCITS fond (klasifikovan kao fond očuvanja vrednosti imovine, denominovan u evrima),
- Intesa Invest Comfort Euro UCITS fond (klasifikovan kao prihodni fond, denominovan u evrima),
- Intesa Invest Flexible Euro UCITS fond (klasifikovan kao balansirani fond, denominovan u evrima).

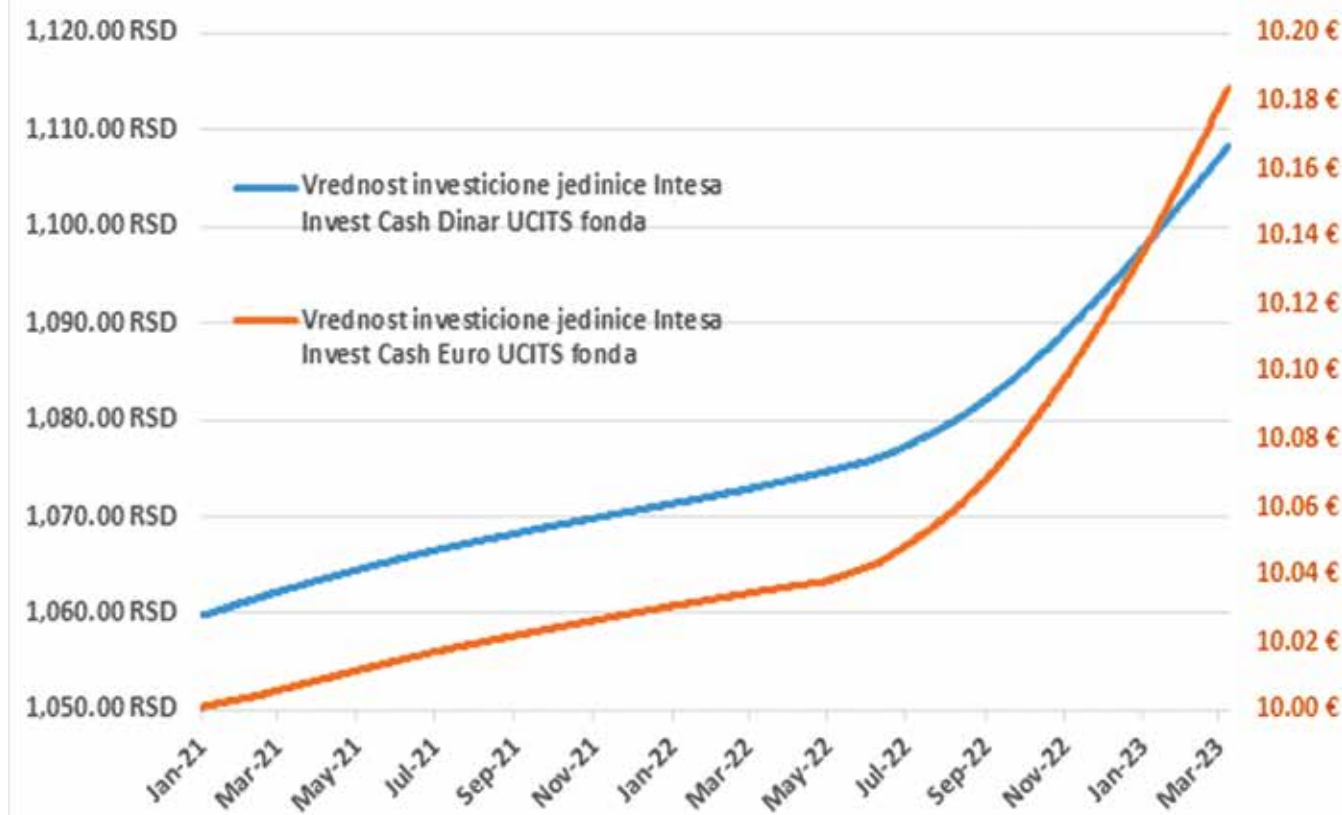
Intesa Invest i u narednom periodu nastavlja da postepeno širi paletu svojih investicionih proizvoda kako bi izašao u susret najrazličitijim potrebama investitora u pogledu očekivanog prinosa i pripadajućeg rizika ulaganja.

Koji Vaši fondovi su najinteresantniji pravnim licima?

Sve veći broj pravnih lica prepoznaje prednosti ulaganja u fondove očuvanja vrednosti imovine, odnosno novčane fondove, u poređenju sa kratkoročnim ili prekonoćnim (overnight) depozitima. U pitanju su:

- Finansijski prihodi od ulaganja u ovu vrstu investicionih fondova, koji su konkurentniji od prihoda ostvarenih po osnovu kamate na prekonoćne depozite, a najčešće i od kamate na kratkoročne depozite kod banaka,
- Mnogo veći stepen fleksibilnosti koji imaju klijenti, jer se u pogledu iznosa i roka na koji će ulagati ne opredeljuju unapred, već imaju mogućnost efikasnijeg i jednostavnijeg upravljanja viškom svoje likvidnosti. Konkretno, u slučaju kada raspolažu viškom likvidnosti, mogu ga jednostavnim, onlajn transferom uložiti u fond, a onda kada postoji potreba za povlačenjem celine ili dela uložениh sredstava, dostupna su im u najkraćem roku i to bez gubitka, do tada, ostvarenog prinosa,
- Novčani fondovi, u skladu sa regulativom, dominantno ulažu u bankarske depozite sa maksimalnim dospećem od godinu dana i (državne) obveznice, čime se investicioni rizik može gotovo izjednačiti sa rizikom pojedinačnog depozita. Dodatna prednost ulaganja u novčane fondove je i postojanje efekta diversifikacije,
- Transparentnost, odnosno svakodnevni uvid u vrednost ukupnog ulaganja.

Intesa Invest fondovi očuvanja vrednosti imovine

Odlika novčanih fondova Intesa Invest Cash Dinar i Intesa Invest Cash Euro kojima upravlja Društvo Intesa Invest je stabilan rast vrednosti investicionih jedinica. Svakoga dana od dana osnivanja ovih fondova vrednost njihovih investicionih jedinica beležila je rast. Dodatno, Banca Intesa ad Beograd, koja je osnivač i jedini vlasnik Društva Intesa Invest, sve svoje klijente koji ulažu u investicione fondove oslobodila je troškova dinarskog i deviznog platnog prometa.

Da li se i kako trenutna kriza izazvana visokom stopom inflacije i dešavanjima u Ukrajini odrazila na finansijska tržišta i kakva su Vaša očekivanja za naredni period?

Međunarodna finansijska tržišta su, karakteristično za krizne periode, burno reagovala na dešavanja izazvana aktuelnom geopolitičkom situacijom što je dovelo da pada cena finansijskih instrumenata u kratkom roku. Ovoga puta je, usled dešavanja koja nesumnjivo utiču

na poremećaje u lancima snabdevanja, eskalacija krize dodatno pojačana visokom inflacijom koja je posledica dugogodišnjih podsticajnih mera fiskalnih i monetarnih vlasti širom sveta. Shodno tome, globalna ekonomija se suočava sa mogućnošću pojave stagflacije (rasta cena, odnosno inflacije uz pad proizvodnje i niže stope rasta društvenog proizvoda). Ipak, nakon svakog kriznog perioda dođe i do oporavka finansijskih tržišta, kao što je bio slučaj i nakon svetske finansijske krize 2008. godine ili prvog talasa pandemije izazvane virusom Covid19 u martu 2020. godine.

U našem poslovanju, novčani fondovi Intesa Invest Cash Dinar i Intesa Invest Cash Euro su zbog svoje vrste i investicione politike koja podrazumeva ulaganja u depozite i (državne) obveznice, imuni na direktne negativne uticaje tekuće geopolitičke krize. Naime, oba ova fonda konstantno beleže rast imovine pod upravljanjem, odnosno imaju sve veći broj klijenata koji prepoznaju prednosti ovakvog načina ulaganja.

**NEKA VAŠ NOVAC
RADI ZA VAS.**

Uložite u fondove kojima upravlja Intesa Invest ad Beograd i imate mogućnost da potencijalno uvećate svoja finansijska sredstva. Saznajte više na: www.intesainvest.rs

**INTESA
INVEST**

**BRINEMO O SVEMU
ŠTO VAM ZNAČI.**

Company of **INTESA** **SNPAOLO**

Savetujemo da razmotrite sve investicione ciljeve, rizike, naknade i troškove investicionog fonda pre nego što se odlučite da investirate. Ovaj oglas je informativnog karaktera i kreiran je u promotivne svrhe.

БУДИМО чуваркуће

Стварајући и купујући домаће производе улажемо у будућност Србије и чувамо нашу заједничку кућу.

Конкурси за 2023. годину:

ЗА ПРАВНА ЛИЦА И ПРЕДУЗЕТНИКЕ:	ЗА РЕГИСТРОВАНА ПОЉОПРИВРЕДНА ГАЗДИНСТВА:
<ul style="list-style-type: none"> • Конкурс за дугорочне кредите за инвестициона улагања; • Конкурс за дугорочне кредите за трајна обртна средства; • Конкурс за краткорочне кредите за обртна средства; • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма субвенционисан од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам; • Конкурс за дугорочне кредите за инвестиције у оквиру ИПАРД програма • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам • Конкурс за дугорочне кредите за финансирање климатски одрживих инвестиција 	<ul style="list-style-type: none"> • Конкурс за дугорочне кредите за пољопривреду; • Конкурс за дугорочне кредите за куповину пољопривредног земљишта; • Конкурс за дугорочне кредите за набавку пољопривредне механизације; • Конкурс за краткорочне кредите за обртна средства у пољопривреди; • Конкурс за дугорочне кредите за развој сеоског туризма субвенционисан од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам; • Конкурс за дугорочне кредите за инвестиције у оквиру ИПАРД програма • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам • Конкурс за дугорочне кредите за финансирање климатски одрживих инвестиција

Повољна каматна стопа; Рокови отплате до 7 година; Период мровања до 2 године;
Без накнаде за обраду захтева; Конкурси нису временски ограничени

Конкурси за 2023. годину:

ЗА ПРАВНА ЛИЦА И ПРЕДУЗЕТНИКЕ:	ЗА РЕГИСТРОВАНА ПОЉОПРИВРЕДНА ГАЗДИНСТВА:
<ul style="list-style-type: none"> • Конкурс за дугорочне кредите за инвестициона улагања; • Конкурс за дугорочне кредите за трајна обртна средства; • Конкурс за краткорочне кредите за обртна средства; • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма субвенционисан од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам; • Конкурс за дугорочне кредите за инвестиције у оквиру ИПАРД програма • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам • Конкурс за дугорочне кредите за финансирање климатски одрживих инвестиција 	<ul style="list-style-type: none"> • Конкурс за дугорочне кредите за пољопривреду; • Конкурс за дугорочне кредите за куповину пољопривредног земљишта; • Конкурс за дугорочне кредите за набавку пољопривредне механизације; • Конкурс за краткорочне кредите за обртна средства у пољопривреди; • Конкурс за дугорочне кредите за развој сеоског туризма субвенционисан од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам; • Конкурс за дугорочне кредите за инвестиције у оквиру ИПАРД програма • Конкурс за дугорочне кредите за развој туризма суфинансиран од стране Покрајинског секретаријата за привреду и туризам • Конкурс за дугорочне кредите за финансирање климатски одрживих инвестиција

**Повољна каматна стопа; Рокови отплате до 7 година; Период
мировања до 2 године;
Без накнаде за обраду захтева; Конкурси нису временски ограничени**

Kako se zaštititi od tržišnih rizika

Milorad Aksentijević, direktor Treasury odeljenja OTP banke

Živimo u izazovnim vremenima, uz mnogo nepredvidivih događaja u svakom aspektu ne samo poslovanja, već celokupnog lokalnog i globalnog okruženja. Razmatrajući makroekonomsko okruženje, možemo reći da je period pre korone bio sa stabilnom i niskom inflacijom, kao i vrlo ekspanzivnom monetarnom politikom vodećih centralnih banaka, niskim ili negativnim kamatnim stopama.

Svi smo dobro osetili šta nam je doneo period pandemije korone - pad ekonomskih aktivnosti usled „lockdown-a“, dok su mere vlada i centralnih banaka za oporavak privrede donele još ekspanzivniju monetarnu i fiskalnu politiku.

Nakon pandemije, ekonomija se brzo oporavljala, ali je inflaciju bila u porastu. Neke od vodećih centralnih banaka kao i pojedini učesnici na finansijskim tržištima su bili mišljenja da je inflacija samo privremena. A onda je sledio novi, nepredvidivi događaj koji je izazvao globalni potres - početak rata u Ukrajini, koji je doveo do energetske krize, poremećenih lanaca snabdevanja, visoke inflacije i rasta kamatnih

stopa koji je stvorio pritisak na dužnike, ali i na zaposlodavce. Rat i dalje ne jenjava, a u međuvremenu raste rizik po finansijsku stabilnost i zbog drugih dešavanja. Svedoci smo nedavnog kolapsa banke Silikonske doline i posredovanje Vlade Švajcarske u spasavanju Kredi Svis banke uz pomoć UBS banke. Upravo ovi događaji koji su doneli neizvesnost u makroekonomskom okruženju, podsetili su nas na finansijske derivate kao usluge od velike važnosti za poslovanje kompanija. Zašto su finansijski derivati od tako velikog značaja, naročito u nestabilnim vremenima? Zato što pružaju mogućnost kompanijama da ublaže tržišne rizike, nude zaštitu od nepovoljnih kretanja kamatnih stopa, kretanja deviznih kurseva, kao i cena berzanske robe.

Zaštita od tržišnih rizika kao tema, možemo slobodno reći, dugo nije bila aktuelnija. Svesni vremena i okruženja, naši privrednici imaju jasnu svest da je potrebno pažljivo i sigurno voditi računa o mnogobrojnim aspektima koji mogu uticati na poslovanje, naročito kada je o reč finansijama.

Jedan od velikih rizika koji može uticati negativno na profit naših kompanija danas jeste valutni rizik. Iako je kurs dinara u odnosu na evro stabilan, usled bolje makroekonomske slike naše zemlje i rešenosti NBS, svedoci smo značajnih oscilacija u tržišnim kursovima stranih valutnih parova koje je u nestabilnom okruženju kakvo jeste teže predviđati nego ranije.

Kompanije imaju na raspolaganju različita rešenja uz pomoć kojih se mogu zaštititi od valutnog rizika (rasprostranjena reč i kod nas u upotrebi je **Hedging - zaštita**), a jedan od najšire korišćenih bankarskih proizvoda jeste [Terminska kupoprodaja deviza](#), odnosno zaključenje *Forward transakcija* između kompanije i banke. Šta ovo znači u praksi? Recimo da se kompanija bavi uvozom i da plaćanja obavlja u stranim valutama ali prihoduje u dinarima – u ovom

slučaju rast kursa valute u kojoj plaća utiče na smanjenje profita. Korišćenjem **Forward transakcija** kompanija će fiksirati kurs budućih plaćanja i njeni novčani tokovi će u narednom periodu biti izvesni. Na isti način ovu izvesnost mogu obezbediti i izvoznici kojima pad kursa valute u kojoj imaju prilive, uz troškove u dinarima, mogu uticati na smanjenje profita. Terminalska kupoprodaja deviza se obezbeđuje sklapanjem ugovora kompanije sa bankom kojim se definiše kupovina ili prodaja deviza na određeni dan u budućnosti, po unapred definisanom kursu. OTP banka u svojoj ponudi ima nekoliko vrsta Forward transakcija, te je moguće ugovoriti kupovinu i prodaju deviza za dinare sa datumom valute do jedne godine unapred, kada obe ugovorne strane izmiruju svoju obavezu na dan valute. Druga mogućnost je ugovaranje kupovine i prodaje deviza za dinare, klijent izmiruje svoju obavezu na dan ugovaranja posla, a banka na dan valute ugovorene transakcije. Treća mogućnost je „Step up forward“ (forward na rate) gde se ugovara kupovina i prodaja deviza za dinare, klijent izmiruje svoju obavezu u nekoliko rata u zavisnosti od svoje likvidnosti, dok banka svoju obavezu izmiruje na dan valute.

Prednosti forward transakcija za klijente su što nema inicijalnih troškova i što su na ovaj način zaštićeni od promena tržišnih kurseva, uz izvesnost svojih novčanih tokova. Važno je napomenuti i da postoje određeni nedostaci, recimo, može da se desi da tržišni kurs u trenutku dospeća bude povoljniji od ugovorenog, a potencijalni trošak se može utvrditi tek u trenutku zatvaranja transakcije i ne može biti poznat unapred. Glavni faktori koji utiču na cenu ove terminalske kupoprodaje deviza su trenutne tržišne kamatne stope za valute koje su predmet transakcije, vremenski period na koji se ugovara ova zaštita od valutnog rizika, kao i trenutni devizni kurs.

Valutni svop je još jedno rešenje za upravljanje likvidnošću u različitim valutama (indirektno i valutnim rizikom) kojim se ugovara istovremena kupovina i prodaja jedne valute za drugu, na dva različita datuma i to po unapred dogovorenim i fiksnim kursovima. Kompanija na ovaj način može da proda (odnosno zameni) valutu koje trenutno ima „viška“ za

onu koja mu je potrebna, ali da istovremeno ugovori povraćaj (kupovinu) iste te valute koju je prethodno prodao, ugovorenog datuma u budućnosti (do jedne godine), i sve ovo po unapred ugovorenim fiksnim kursovima.

OTP banka ima u svojoj ponudi i **Kamatni svop**, koji podrazumeva razmenu jednog kamatnog toka za drugi bez istovremene razmene glavnice, kao zaštitu od promene kamatnih stopa u budućnosti **kojom se praktično anulira efekat varijabilne kamatne stope**. Namenjen je klijentima koji imaju dugoročne kreditne aranžmane. Recimo, ako kompanija ima kredit sa varijabilnom kamatnom stopom, rast kamatnih stopa utiče na povećanje troškova finansiranja, ili obrnuto, ako kompanija **ima kredit po fiksnoj kamatnoj stopi**, a istovremeno finansira svoje kupce po varijabilnoj kamatnoj stopi ima rizik pada kamatnih stopa. To su situacije u kojima kompanije sa bankom ugovaraju ovaj finansijski derivat. Plaćanja kamata razmenjuju se periodično (mesečno, kvartalno) za unapred ugovoreni period a jedna ugovorna strana se obavezuje da u tom periodu plaća fiksnu kamatnu stopu drugoj, a da od druge prima varijabilnu kamatnu stopu. Kamata se obračunava na iznos glavnice koja je predmet zaštite i ona se ne razmenjuje, već je samo osnov za obračun kamatnih tokova koji se razmenjuje. Transakcije je moguće zaključiti na period do 15 godina, i to u EUR, USD i CHF valutama.

Opciju kamatne stope (CAP) OTP banka nudi klijentu kao mogućnost da se zaštiti od rasta kamatne stope tako što se fiksira njena gornja granica kojoj može biti izložen tokom trajanja ugovorenog posla. CAP je namenjen kompanijama koje imaju dugoročne kreditne aranžmane sa varijabilnom kamatnom stopom i pruža mogućnost kupcu opcije da na datum saldiranja dobije pozitivnu razliku između referentne kamatne stope (Euribor npr) i stope koja je fiksirana ugovorom (CAP stopa).

Kako najbolje zaštititi kompaniju od tržišnih rizika složeno je i osetljivo pitanje kome treba pristupiti pažljivo. Mi u **OTP banci** savete kreiramo sagledavajući sve važne faktore u poslovanju, nudeći moguća rešenja za prevazilaženje ovih poslovnih izazova kompanijama, našim klijentima i onima koji će to postati.

Poslovanje i podaci – kako da koristimo dostupne izvore pri donošenju odluka

dr Jelena Vasić, Rukovodilac Centra za strateške analize, analitiku, planiranje i publikacije PKS

Podaci su svuda oko nas, prikupljaju se, skladište i tumače za donošenje različitih odluka, ne samo pojedina i poslovne zajednice već i javne uprave i međunarodnih institucija. U čemu je značaj razumevanja različitih izvora podataka i njihovog korišćenja?

Podaci nam mogu pomoći da sagledamo trendove i bitne informacije za donošenje odluka, pri čemu svako odlučivanje prati neizvesnost, jer ne postoji alat koji će nam jasno pokazati budućnost. Efikasno korišćenje podataka može nam pomoći da sagledamo trendove koji nisu primetni ukoliko pratimo samo dnevna dešavanja. Zbog toga je za svakog pojedinca, bez obzira na to da li donosi odluke za privatne ili poslovne potrebe, izuzetno korisno poznavanje izvora i analitike podataka. To obezbeđuje da se tema sagleda iz više uglova, da se lakše shvate detalji, posebno kada uočimo grešku ili vidimo da se ciljevi ne ostvaruju. Ovo posebno dolazi do izražaja pri donošenju odluka u firmama tokom razvijanja alata za izveštavanje i redovno praćenje promena. Privrednici su danas, bez obzira na to da li je reč o preduzetnicima ili predstavnicima velikih kompanija, svesni važnosti prikupljanja, obrade i korišćenja podataka u poslovnim procesima. Nisu to samo interni podaci o prodaji,

kupcima, dobavljačima već i informacije o domaćem i međunarodnom tržištu, kretanju cena na svetskim berzama, kamatnim stopama, i brojne druge. Podatke koje samostalno prikupljaju kompanije koriste za redovnu analitiku poslovanja i sagledavanje mogućnosti za unapređenje poslovnih procesa. Iako se najčešće optimizacija prodajnih rezultata ističe kao prioritetni cilj, opstanak u današnjem okruženju podrazumeva jasnoću u kontekstu društveno odgovornog poslovanja, etičnosti, korisničkog iskustva, zaštite životne sredine i brojnih drugih oblasti eksterne i interne organizacije poslovanja.

Uz sve navedeno, važan deo procesa jeste vizuelizacija podataka, koja dodatno pojašnjava šta se dešava sa podacima. Aktuelan je razvoj interaktivnih kontrolnih tabli, zahvaljujući kojima se jednostavnim izborom filtera skup sagledava do najsitnijih detalja. Ipak, ovakvi prikazi često neće pokazati celu sliku. Vizuelizacija podataka ograničena je kvalitetom podataka koji su na raspolaganju (neki izvori nedostaju ili su podaci delimično oštećeni), tako da je teško obezbediti savršen skup podataka, što često zahteva oslanjanje na intuiciju. Dakle, efikasna analiza podataka daje mnogo razvijeniju predstavu o faktorima koji utiču na donošenje odluke.

Zbog toga se najčešće prikazuju studije slučaja kao primeri praktičnog rešavanja problema i novina u poslovanju. Ukrštanje, na primer, istorijskih podataka o prodaji i zalihama može se koristiti za planiranje proizvodnje i zalih u skladu sa sezonalitetom prodaje i za optimizaciju lanca snabdevanja. Zbog toga zaposleni sagledavaju mogućnosti za praćenje i istraživanje podataka unutar organizacije u kojoj posluju. To otvara nove investicije u digitalne tehnologije, koje obogaćuju sistem izveštavanja u organizacijama.

Koji su aktuelni izvori podataka na raspolaganju privredi i široj javnosti?

Dakle, na jednoj strani postoje interni izvori podataka, koje firme prikupljaju na osnovu svojih aktivnosti i iskustva, odnosno na bazi interno uspostavljene metodologije.

Na drugoj strani, imamo sistem zvanične statistike u zemlji, koji čine Republički zavod za statistiku i odgo-

vorni proizvođači zvanične statistike, odnosno više od 25 institucija koje su, na nacionalnom nivou, odgovorne za razvoj, proizvodnju i objavljivanje nacionalne i/ili evropske zvanične statistike, prema nacionalnim ili evropskim metodologijama. Odgovorni proizvođači zvanične statistike su: Narodna banka Srbije, ministarstva, zavodi, instituti, fondovi, službe i druge institucije nadležne za različite oblasti (privreda, finansije, energetika, pravda, zdravlje, životna sredina, rad, zapošljavanje, omladina, sport i brojne druge oblasti).

Pored navedenog, u svetu i kod nas je aktuelan razvoj eko-sistema otvorenih podataka, i posebno se podstiče upoznavanje sa otvorenim podacima, kao i promovisanje primera upotrebe i koristi koju javnost može imati od njih. Otvoreni podaci su javno dobro koje povećava efikasnost i transparentnost javnih institucija, produktivnost, inovativnost privatnog sektora, naučnoistraživačkih organizacija i obrazovnih institucija, kao i opštu informisanost. U razvijenim privredama dovode do kreiranja novih usluga za građane, stvaraju nova radna mesta, otvaraju prostor za nove poslovne modele i omogućavaju razvoj malih kompanija i tehnoloških startupova. Otvoreni podaci utiču na bolje funkcionisanje javne uprave, akademskog sektora, privrede i medija i omogućavaju uspeh specifičnim inicijativama kao što su borba protiv korupcije i odgovori na krizne situacije. Prema rangiranju Inventara otvorenih podataka ODIN (Open Data Inventory) za 2022. godinu, koji prikazuje koliko je celovita statistička ponuda određene zemlje, Srbija se nalazi na 30. mestu od 192 zemlje sveta. Rezultat rangiranja predstavlja kombinaciju pokrivenosti podataka i njihovu otvorenost (indikator opisuje odabrane oblasti društveno-ekonomskog života i životne sredine, dužinu vremenskih serija, kao i pružanje informacija na podnacionalnim teritorijalnim nivoima), pri čemu je važno da objavljeni podaci budu dostupni svim korisnicima i u mašinski čitljivim formatima.

Poseban segment predstavljaju strane institucije koje se bave prikupljanjem i objavljivanjem podataka koji obezbeđuju nacionalno poređenje u brojnim oblastima i prate globalna kretanja. Među institucijama koje su razvile javno dostupne internet portale izdvajaju se Ujedinjene nacije, Svetska banka, MMF, Evropska komisija, EBRD, OECD, berze i brojne druge.

Koja pitanja privrednici najčešće postavljaju i šta ih najviše zanima?

Bez obzira na to u kojim sektorima posluju, privrednici nam se, od početka pandemije kovida 19, najčešće obra-

ćaju pitanjima o kretanju cena sirovina i energenata na međunarodnom tržištu. Naravno, u skladu sa poslovnim operacijama, otvaraju se različita pitanja o domaćem i međunarodnim tržištima, od makroekonomskih indikatora (očekivani privredni rast, struktura radne snage, strane direktne investicije u određenim industrijama i iz pojedinačnih zemalja, bruto zarade u lokalnim samoupravama i drugi) do sektorski specifičnih pitanja (broj teretnih vozila na graničnim prelazima, proizvedena sirovina u konditorskoj industriji, izvozni potencijal za industriju nameštaja). Česta su pitanja i komentari koji se tiču celokupne privrede, mada privrednici iznose i pojedinačne probleme sa kojima se suočavaju u svakodnevnom poslovanju, a za čije prevazilaženje im je neophodna podrška kroz udružene inicijative. Osnovni zahtev privrednika bio je i ostao da su im za uspešno poslovanje neophodni stabilan i predvidiv privredni ambijent, dosledna i neselektivna primena propisa i dobro funkcionisanje institucija. Izdvajaju se pitanja iz oblasti opterećenja zarada, poreske politike, nedostatka radne snage i ekonomske migracije stanovništva.

I za kraj, koliko je važno da privreda i zaposleni budu upućeni u izvore informacija i načine korišćenja podataka?

I u kontekstu javno dostupnih podataka domaćih i međunarodnih institucija, kao i razmene iskustava prikupljanja podataka na osnovu poslovnih operacija, od izuzetne je važnosti da zaposleni budu upućeni u to koje podatke i indikatore prate, gde ih mogu preuzeti, na koji način ih upoređuju i koriste za donošenje poslovnih odluka. Važno je znati i koji su izvori merodavni za iste ili slične vrste indikatora, kao i koja je dinamika objavljivanja podataka. Dakle, jednako je važno prikupiti i obraditi različite podatke o poslovanju koji su nam dostupni kao i edukovati zaposlene i korisnike o načinima kako, zašto i koji podaci se prikupljaju i obrađuju. Generalno, poruka je da treba ulagati u savremene poslovne procese prikupljanja, obrade i vizualizacije podataka, a koje odlikuje primena tehničko-tehnoloških inovacija. Na taj način razvija se sistem za donošenje odluka na osnovu podataka i dostupnih informacija, a smanjuje mogućnost ponavljanja grešaka i donošenje odluka na osnovu intuicije. Poznavanje izvora podataka, kreiranje indikatora i pravilno tumačenje postavljenih odnosa za postavljene vremenske serije znanje je za kojim će potražnja na tržištu rada u budućnosti sve više da raste.

Centra za digitalnu transformaciju

OSNIVANJE CENTRA ZA DIGITALNU TRANSFORMACIJU:

Privredna komora Srbije je, uz podršku Nemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ) i njenog Projekta za razvoj privatnog sektora, 2018. godine osnovala Centar za digitalnu transformaciju (CDT) kao društvo sa ograničenom odgovornošću.

CDT pruža kompetenciju i kapacitet da na efikasan i transparentan način odgovori na izazove digitalizacije celokupne ekonomije kroz obrazovanje, savetovanje, kao i stvaranjem strateških partnerstava sa nosiocima tehnologija, sa jedne strane, i kompanijama koje bi u svom poslovanju primenjivala ta rešenja.

PROGRAM PODRŠKE DIGITALNE TRANSFORMACIJE MMSP ZA 2018-2023.

Jedan od prvih koraka ka uspostavljanju modela podrške digitalnoj transformaciji, posebno za mala i srednja preduzeća, bio je stvaranje mreže sertifikovanih konsultanata za digitalnu transformaciju sa znanjem i iskustvom u procesima povezanim sa digitalizacijom celokupnog poslovanja.

CDT je u roku od 3 godine obučio i sertifikovao (ISO 17024 standard) 68 konsultanta iz oblasti poslovnih modela i procesa, e-trgovine i društvenih medija, kao i IT bezbednosti i GDPR-a, kao i 6 obučeni i sertifikovani CDT trenera za buduće generacije sertifikovanih konsultanata. Naš plan je da imamo oko 100 sertifikovanih konsultanata u naredne dve godine kako bismo dosegli 1000 kompanija koje će proći kroz proces konsaltinga CDT-a.

Program se sastoji od tri ključne faze:

- Izrada ekspertske analize (100% finansira CDT-a)
- Razvoj digitalne strategije (50% sufinansirano od CDT-a)
- Implementacija rešenja (50% sufinansira CDT-a)

Za četiri godine, putem Javnog poziva, preko 2000 srpskih kompanija prijavilo se za programe podrške Centra za digitalnu transformaciju za mala i srednja preduzeća. Približno 700 kompanija je prošlo kroz čitav proces konsaltinga do sada.

CDT 2018-2023. U BROJEVIMA, REALIZOVANI PROJEKTIMA I PARTNERSTVA:

- 68 sertifikovana konsultanta za digitalnu transformaciju (ISO 17024)
- 6 CDT sertifikovanih trenera
- 2000+ kompanija prijavilo se za CDT programe (Program podrške digitalnoj transformaciji za mala i srednja preduzeća 2019,2021,2022 i SPEED 1 i 2 program)
- Obuhvaćene 23 različite industrije
- Jednaka pokrivenost svih veličina preduzeća od mikro do srednjih (5-250 zaposlenih)
- Četiri strateška partnera (PKS, GIZ, RAS, Ministarstvo privrede) u vidu sufinansiranja konsaltinga i primene digitalnih rešenja za kompanije.
- Razvijena interna platforma informacionog i obrazovnog sistema Centra za digitalnu transformaciju, primena različitih digitalnih alata koji će u velikoj meri olakšati rad i Centra i konsultanata u radu sa MMSP sektorom.

DIGITALNA AKADEMIJA:

Digitalna akademija je konceptualizovana i projektovana kao portal u okviru integralnog sajta Centra za digitalnu transformaciju, na kome bi menadžment mikro, malih i srednjih preduzeća mogao da dobije sadržaje u formi kratkih programa koji bi unapredili njihovo znanje, razumevanje i, naravno, poslovanje. Programi su konceptualizovani i svrstani u četiri grupe, a dizajnirani su na osnovu temeljne analize upitnika koje su kompanije popunjavale prilikom predašnjeg prijavljivanja za program. Na osnovu tih upitnika, odnosno analize njihovog sadržaja, napravljena je konkretna analiza potreba preduzeća. Digitalna akademija korisnicima nudi 4 programa:

Osnove digitalne transformacije, Digitalni marketing, Poslovanje orijentisano ka korisniku I Poslovni modeli I inovacije. Programi sadrže video predavanja, pažljivo selektovan materijal za čitanje, testove za evaluaciju stepena znanja korisnika, kao I sertifikat o završenom programu. U pripremi su 3 nova programa: Poslovni procesi, Veštačka inteligencija I Blockchain.

IZVOZIM

DA LI SE PREPOZNAJETE U NEKOJ OD SITUACIJA?

- ▶ Imate proizvodnju, želite da izvozite, ali ne znate odakle da krenete, koje je tržište najperspektivnije za Vaše proizvode?
- ▶ Potrebni su Vam stručni saveti i konkretne informacije koje tržište je najisplativije za Vaše proizvode, kako da dođete do potencijalnih partnera, kako da odredite izvoznu cenu proizvoda i optimizujete troškove proizvodnje i logistike?
- ▶ Imate već razvijeno poslovanje na stranim tržištima i želite da poboljšate svoje rezultate i povećate izvoz i na nova tržišta?
- ▶ Imamo rešenje za Vas.

Bavimo se izvoznim konsaltingom, vrhunski eksperti prave za Vas – **Strategiju i analizu Vašeg izvoznog portfolija.**

- ▶ Za sve informacije, budite slobodni da nas kontaktirate: izvozim@gmail.com, telefon: +381 069 186 63 65

Stručna podrška poslovanju

Bez obzira koliko posvećeno menadžment radi na razvoju svoje kompanije, u određenoj fazi razvoja, dođe trenutak kada je potrebna pomoć specijalizovanih stručnjaka.

Biznis konsalting je izuzetno značajan, posebno u fazi razvoja i unapređenja poslovanja. Stručni konsultanti su ključna podrška za kompanije koje nemaju dovoljno kadrova, iskustva ili znanja o određenoj oblasti.

Agencija za edukaciju i biznis konsalting FOTINA, pruža usluge profesionalne edukacije, konsultacija i realizacije projekata u raznim oblastima.

FOTINA okuplja tim profesionalnih renomiranih stručnjaka i konsultanata iz raznih sektora, sa višegodišnjim relevantnim iskustvom i poslovnim rezultatima, koji garantuju visok nivo kvaliteta u oblastima edukacije, savetovanju i realizaciji projekata.

Fokusirani smo da na profesionalan i stručan način pružimo podršku Vašem biznisu u izazovima savremenog poslovanja i pomognemo stabilizaciju, rast i razvoj Vašeg biznisa.

Sa ponosom ističemo da smo partneri [Privredne komore Srbije](#), [Poslovne akademije i Centra za edukaciju PKS-a](#), [Evropske mreže preduzetništva \(EEN mreža\)](#), [Razvojne agencije Srbije](#) sa kojima realizujemo različite projekte namenjene privrednicima.

Ovlašćeni smo distributer američke [INSPIRE](#) metodologije, alata za upravljanje koji menadžerima pruža detaljan uvid u potencijale svojih zaposlenih, daje konkretna uputstva o tome kako rukovoditi i raditi sa svakom osobom, preporučeni rečnik termina za efikasniju komunikaciju i kako motivisati i inspirisati zaposlene do vrhunskih performansi.

Sertifikovani smo u bazi konsultanata [Evropske banke za obnovu i razvoj \(EBRD\)](#), tako da naši klijenti imaju mogućnost apliciranja za subvencije pri realizaciji projekata sa našim konsultantima.

Naš portfolio obuhvata usluge konsaltinga i edukacije u oblastima:

- Merenje i poboljšanje performansi zaposlenih,
- Edukacija (razvoj veština zaposlenih kroz prilagodene edukativne programe i treninge),
- Unapređenje i uspostavljanje funkcionalne organizacione strukture i procesa rada,
- Ekspertska analiza poslovanja sa preporukama za unapređenje,
- Upravljanje finansijama i unapređenje sistema izveštavanja,
- Strategija i analiza izvoznog portfolija,
- Medijacija - vansudsko rešavanje radnih i drugih sporova,

[Najtraženije teme treninga - www.poslovniskok.rs/edukacija](http://www.poslovniskok.rs/edukacija)

FOTINA, Bulevar kralja Aleksandra 316, 11000 Beograd, Srbija
office@poslovniskok.rs | tel:+381 691866365 | www.poslovniskok.rs

ESG Sertifikacija

ESG SERTIFIKACIJA

Procena performansi na osnovu SGS kriterijuma i sertifikacije u oblasti životne sredine, socijalnih pitanja i upravljanja dovodi do izdavanja ESG sertifikata. ESG sertifikaciona provera prati detaljnu procenu ESG rizika i koristi pojedinačne **E** (*environmental* = životna sredina), **S** (*social* = socijalna pitanja) i **G** (*governance* = upravljanje) standarde za sertifikaciju, SGS ESG kriterijume i pruža mogućnosti sertifikacione provere, uključujući:

- Samo odabrane ESG standarde za sertifikaciju
- Samo SGS ESG kriterijume
- SGS ESG kriterijume zajedno sa odabranim standardima za sertifikaciju

PREDNOSTI

Kreiranje mehanizama za kontinualna poboljšanja ESG performansi sa definisanim rezultatima za klijente, zaposlene i zainteresovane strane.

**SGS.COM/ESGASSURANCE
CERTIFICATION@SGS.COM**

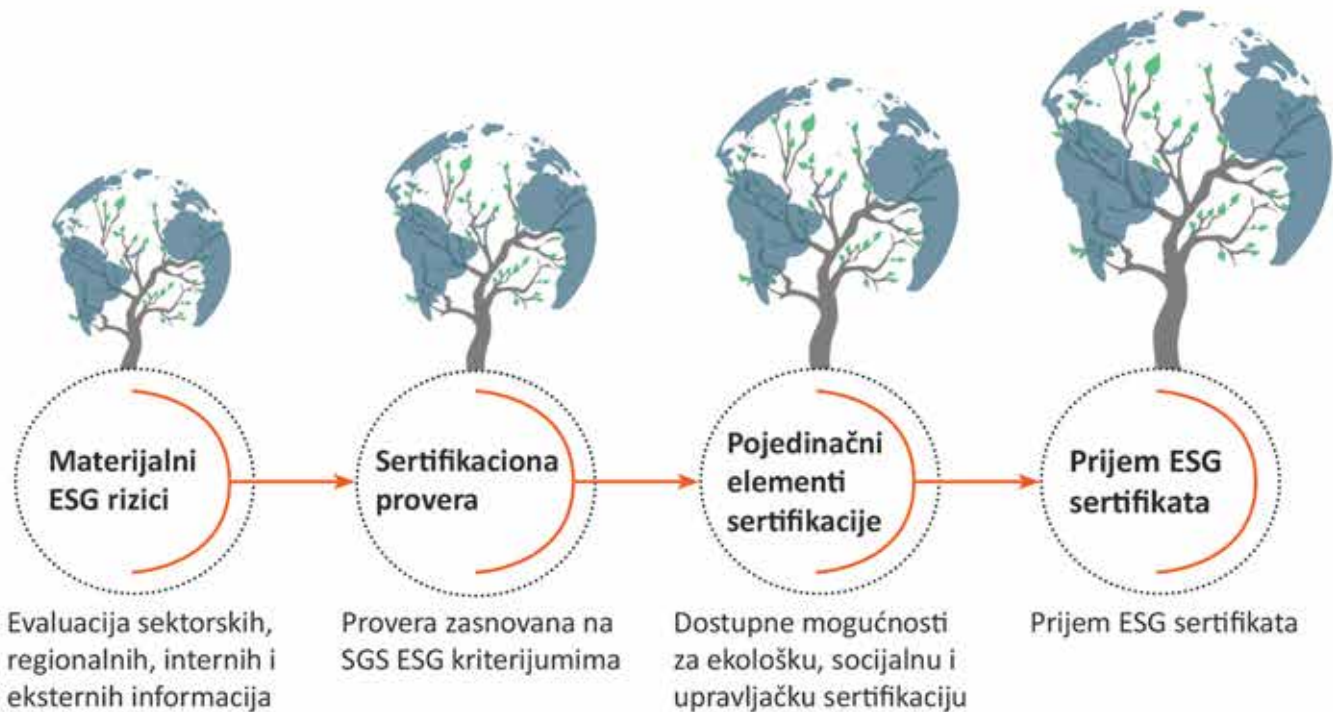
in <https://www.linkedin.com/company/sgs>

f <https://www.facebook.com/sgs>

🐦 https://www.twitter.com/SGS_SA

📷 <https://www.instagram.com/sgsglobal>

▶ <https://www.youtube.com/SGSglobal>

ESG SERTIFIKACIJA

ŽIVOTNA SREDINA

- GHG verifikacija (ISO 14064)
- Verifikacija emisije ugljen-dioksida i ostalih komponenti baziranih na ugljeniku (ISO 14067)
- Upravljanje energijom (ISO 50001)
- FSC/PEFC

SOCIJALNA PITANJA

- Sistemi menadžmenta bezbednošću i zdravljem na radu (ISO 45001)
- BSCI
- SMETA
- Sistemi menadžmenta bezbednošću informacijama (ISO/IEC 27001)

UPRAVLJANJE

- Sistemi menadžmenta protiv mita (ISO 37001)